

نامه‌هایی به ناصرالدین شاه

مجموعه‌ای از عرایض

متضمن اوامر شاه به امین‌السلطان

میان سال‌های ۱۳۰۰-۱۳۰۳ ق.

ه‌کوشش

محمد با امین

www.ketab.ir

www.ketab.ir

عبد امین، مجید، ۱۳۴۱-، گردآورنده	سرشناسه
نامه‌هایی به ناصرالدین شاه: مجموعه‌ای از عرایض، متضمن اوامر شاه، امین السلطان،	عنوان و نام پدیدآور
میان سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۳ قمری / تصحیح مجید عبد امین	مشخصات نشر
تهران: انتشارات دکتر محمود افشار، با همکاری انتشارات سخن، ۳۹۷، ۳۲، ۳۶۰ ص.: مصور.	مشخصات ظاهری
مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی دکتر محمود افشار؛ ۲۲۲. گنجینه اسناد و تاریخ ایران؛ ۶۲.	فروست
۹۷۸-۶۲۲-۶۴۴۱-۰۵-۶	شابک
فیبیا	وضعیت فهرست نویسی
مجموعه‌ای از عرایض، متضمن اوامر شاه به امین السلطان، میان سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۳ قمری.	عنوان دیگر
ناصرالدین قاجار، شاه ایران، ۱۲۴۷-۱۳۱۳ ق. -- نامه‌ها	موضوع
امین السلطان، علی اصغر بن ابراهیم، ۱۲۷۵-۱۳۲۵ ق. -- نامه‌ها	موضوع
نامه‌های فارسی -- قرن ۱۳ ق. -- مجموعه‌ها	موضوع
Persian letters -- 19th century -- Collections	موضوع
ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳-۱۳۴۴ ق. -- اسناد و مدارک	موضوع
Iran -- History -- Qajars, 1779 - 1925 -- Sources	موضوع
ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳-۱۳۴۴ ق. -- سیاست و حکومت	موضوع
Iran -- History -- Qajars, 1779 - 1925 -- Politics and government	موضوع
PIR ۴۳۰۶/ع ۲۰۲۱۳۹۷	رده‌بندی کنگره
۸۴۶/۵	رده‌بندی دیویی
۵۵۰۳۴۹۷	شماره کتابشناسی ملی

نامه‌هایی به ناصرالدین شاه

مجموعه‌ای از عرایض
متضمن اوامر شاه به امین‌السلطان
میان سال‌های ۱۳۰۰-۱۳۰۳ ق.

به کوشش مجید بدامین

گرافیست، طراح و مجری جلد کاو سن بلو

لیتوگرافی کوثر

چاپ متن آزاده

صحافی حقیقت

تیراژ

چاپ اول زمستان ۱۳۹۷

ناشر

انتشارات دکتر محمود افشار

خیابان ولی‌عصر، بالاتر از چهارراه پارک‌وی، پان عارف‌نسب

تلفن: ۲۲۷۱۳۹۳۶ دورنما: ۲۲۷۱۳۹۳۶

با همکاری انتشارات سخن

خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان وحید نظری، پلاک ۴۸

تلفن: ۵-۶۶۹۵۳۸۰۴ دورنما: ۶۶۴۰۵۰۶۲

تلفن تماس برای تحویل کتاب در تهران و شهرستان‌ها

۵-۶۶۹۵۳۸۰۴

فهرست مطالب کتاب

مقدمه مصحح

بیست و هفت

۱. رقعۀ سهام الدّوله: تقاضای خلعت به جهت حاکم جاجرم و عریضه کنت دمنت فُرت
۲. عریضه کامران میرزا نایب السلطنه: تقاضای تنخواه قشون نظامی
۳. عریضه ابراهیم خان نایب اصطلیل: نظم اصطلیل و گله‌گزاری از امیرآخور
۴. عریضه اقبال الدّوله: شکایت از بدکاری و تقاضای شغل و منصب برای خود
۴. عریضه حاجی اکبر، لُله‌ملک: شکایت از شرارت و ظلم کریم خان یاور فوج ارنگه
۵. عریضه فرهاد میرزا معتمدالدّوله: رسیدن از آقامیرزا تقی
۶. عریضه فرهاد میرزا معتمدالدّوله: شنیدن خبر حرید دستخط‌های محمدشاه
۶. عریضه وزیر امور خارجه: سؤال از امین السلطان در ارتباط با مذاکره با انگلیسی‌ها
۷. عریضه حاجی سیف الدّوله میرزا: تقاضای سندی به شکایات مالی و ملکی خود
۸. عریضه شخص ناشناس: شکایت از میرزا عیسی زریز
۹. عریضه حکیم الممالک: پاسخ به ادعاهای مالی مسووفی الممالک
۱۱. عریضه میرزا علی اصغر خان امین السلطان: شرح شایعه‌های طرین در سطح شهر
۱۲. عریضه عباسقلی خان قزوینی: شرح خدمات خود و تقاضای مساعدت مالی
۱۳. پاسخ وزیر خارجه به سؤال شاه در ارتباط با عباسقلی خان قزوینی
۱۴. عریضه یکی از زنان شاه: تقاضای مساعدت به جهت تعمیرات خانه
۱۴. عریضه مسعود میرزا ظلّ السلطان: تقاضا از امین السلطان و تعیین روز مهمانی از شاه
۱۵. عریضه ارسلان و امیراصلان: تقاضای مساعدت مالی
۱۶. عریضه در باب حکومت کرمانشاهان و هرسین
۱۶. عرایض متفرقه
۱۷. نوشته جات متفرقه به خط شاه
۱۷. عریضه نایب السلطنه: تقاضای اجازه برای اعزام گروه موزیک نظامی
۱۸. عریضه اولاد مرحوم محمدشفیع میرزا از نوادگان فتحعلی شاه
۱۹. عریضه میرزا فضل الله دامغانی از معلمین دارالفنون
۲۲. پاسخ به عریضه میرزا فضل الله سرتیپ دامغانی

۲۳. عریضه فرهاد میرزا معتمد الدوله: سفارش از آقامیرزا علی نام
۲۳. عریضه محمد حسن خان حاجب الدوله
۲۴. عریضه میرزا علی خان به توسط یکی از زنان شاه در باب سرقت اموال خود
۲۵. عریضه احمد علی میرزا پسر فتح علی شاه
۲۵. عریضه میرزا یوسف مستوفی الممالک
۲۷. عریضه کنت دو منت فورت رئیس نظمیه
۲۷. عریضه سلطان حسین میرزا (نیرالدوله): تقاضای خلعت بهاء
۲۸. عریضه محمد حسن خان صنیع الدوله
۲۸. ادامه عریضه صنیع الدوله
۲۹. برات انعام در حقه صنیع الدوله
۲۹. سؤال شاه از امیر السلطان درباره برات صنیع الدوله
۳۰. عریضه علی اکبر نامه خاصای مساعدت مالی
۳۰. عریضه میرزا علینقی منیرلش
۳۳. عریضه از طرف یکی از زنان حرم متقاضی رسیدگی به تظلم حاجی شیخ محمد تقی
۳۴. عریضه ظل السلطان به توسط امیر السلطان
۳۵. عریضه تلگرافی رعایای بندر جز
۳۶. عریضه در باب امر تیول و مخارج فئات قریه کلوسجرد
۳۷. پاسخ شاه به عریضه عزیزالله خان
۳۷. تلگراف رمز وزارت خارجه
۳۷. عریضه علی خان ظهیرالدوله ایشیک آقاسی باشی
۳۸. عریضه حاج محمد حسن امین دارالضرب
۴۰. پاسخ شاه به عریضه حاجی امین الضرب
۴۰. عریضه میرزا معصوم خان: تقاضای تعیین محل کسر موجب
۴۱. عریضه عبدالله بسطامی: تقاضای مساعدت مالی
۴۲. عریضه از طرف شخص نامعلوم: تقاضای مساعدت مالی
۴۲. عریضه ملک التجار: دعوای ملکی با فیروز میرزا فرمانفرما
۴۳. پاسخ شاه به عریضه ملک التجار
۴۴. عریضه رعایای قریه کلاک: شکایت از ظلم حاجی میرشکار
۴۵. عریضه فیروز میرزا فرمانفرما: شکایت از ملک التجار و کریم شیر
۴۷. عریضه حاجی غلامعلی: درخواست اضافه موجب
۴۸. تلگراف محمد تقی خان سرتیپ: گزارش دستگیری اسدخان

۵۰. عریضه مسعود میرزا ظل السلطان
۵۱. تلگراف سید عبدالکریم و آقاعلی از بارفروش: گزارش تعدیات حاجی آقای بازواری
۵۱. عریضه یحیی خان مشیرالدوله به توسط امین السلطان
۵۲. عریضه زینت السلطنه زن شاه: درخواست مساعدت مالی
۵۳. عریضه مهدیقلی خان مجدالدوله و تقاضای سمت مهتری اصطبل شاهی
۵۴. پاسخ شاه به عریضه مهدیقلی خان
۵۴. عریضه فیروز میرزا فرمانفرما: شکایت از ملک التجار
۵۵. پاسخ شاه به عریضه فیروز میرزا فرمانفرما
۵۶. عریضه محمّدولی خان تنکابنی: تقاضای اجازه فروش چوب درختان شمشاد جنگلی
۵۶. پاسخ شاه به عریضه محمّدولی خان تنکابنی
۵۷. عریضه وزیرخارجیه به توسط امین السلطان
۵۸. یادداشت‌های متفرقه به شاه
۵۸. عریضه امین السلطان در باب اطاعت به سرکردگان نظامی
۵۹. عریضه مخیرالدوله در باب حد و تردد مسکن
۵۹. عریضه حاجی ملک التجار: شکایت از فیروز را فرمانفرما
۶۰. یادداشت‌های متفرقه به خط شاه در باره موسسه به بههندس و مجلس شورا
۶۱. یادداشت‌های متفرقه به خط شاه و امین السلطان
۶۱. یادداشت‌های متفرقه به خط شاه
۶۲. یادداشت‌های متفرقه به خط شاه و اشخاص متفرقه
۶۳. دستور شاه به امین السلطان: اخبار وزرا و امراء و شرفیابی اسبوارت بنگل
۶۴. دستخط شاه: تعیین انعام اطباء حضور
۶۴. عریضه امین السلطان: گله‌گذاری نزد شاه، از دست مخالفین خود
۶۵. ادامه عریضه امین السلطان
۶۶. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۶۶. عریضه امین السلطان در باب مسائل خمس
۶۸. یادداشت به خط شاه: پرداخت پول به پنج نفر از زنان خود
۶۸. یادداشت متفرقه به خط شاه
۶۹. یادداشت‌های متفرقه شاه و امین السلطان
۷۰. یادداشت متفرقه به خط شاه
۷۰. یادداشت متفرقه به خط شاه
۷۱. عریضه امین السلطنه در باب مواجب مرحوم فیروز میرزا فرمانفرما

۷۲. ۸۷. عریضه امین السلطان: ارسال انفیه دان مرصع پیشکشی برای شاه
۷۳. ۸۸. عریضه امین السلطان در باب پول استرآباد
۷۳. ۸۹. عریضه امین السلطان در باب سردار ایوب خان افغان
۷۴. ۹۰. عریضه امین السلطان در باب نامه شخص سید، مجاور در نجف اشرف
۷۵. ۹۱. عریضه امین السلطان در باب شکایت از علاء الملک
۷۶. ۹۲. عریضه مسعود میرزا ظل السلطان
۷۶. ۹۳. ادامه عریضه ظل السلطان
۷۷. ۹۴. عریضه مسعود میرزا ظل السلطان در باب عمل توپ چیان
۷۸. ۹۵. ادامه عریضه ظل السلطان
۷۸. ۹۶. تلگراف حسنعلی خان امیر نظام گزوسی
۷۹. ۹۷. تلگراف آقا، ناظم خوت، قطع آب ایوان کیف
۸۰. ۹۸. عریضه مسعود میرزا ظل السلطان: گزارش زنگ زدگی محصول اصفهان و پاسخ شاه
۸۱. ۹۹. عریضه امین السلطان: تعمیرات آق قلعه
۸۲. ۱۰۰. عریضه امین السلطان: احکام اجزاء سفارت روس
۸۲. ۱۰۱. عریضه امین السلطان در باب سوء نظم
۸۳. ۱۰۲. عریضه امین السلطان: گزارش اسلحه به خراسان
۸۴. ۱۰۳. عریضه امین السلطان: گزارش کارهای روزانه
۸۵. ۱۰۴. عریضه امین السلطان: گزارش کارهای روزانه
۸۶. ۱۰۵. عریضه ملایه رام: تقاضای خلعت بیهای کرمانشاه
۸۶. ۱۰۶. عریضه امین السلطان: گزارش برف روبی دیوانخانه
۸۷. ۱۰۷. عریضه امین السلطان: تقاضای ترفیع درجه برای ولی خان، برت
۸۸. ۱۰۸. عریضه امین السلطان: گزارش کارهای روزانه
۸۹. ۱۰۹. عریضه امین السلطان: شکایت از وزیر نظام به جهت اخلاص در امور
۹۰. ۱۱۰. ادامه عریضه امین السلطان
۹۱. ۱۱۱. عریضه امین السلطان: شکایت از اعمال نایب السلطنه
۹۲. ۱۱۲. ادامه عریضه امین السلطان
۹۲. ۱۱۳. عریضه امین السلطان در باب راه قم و شکایت از میرزا نظام کاشی
۹۴. ۱۱۴. ادامه عریضه امین السلطان
۹۵. ۱۱۵. ادامه عریضه امین السلطان
۹۶. ۱۱۶. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۹۶. ۱۱۷. عریضه امین السلطان و ارسال صد عدد پنج هزاری برای شاه به عنوان نازشست

۹۷. عریضه امین السلطان در باب عمل حاجی کمال استرآبادی
۹۸. عریضه یکی از اهل حرم و تقاضای مساعدت جهت خرید خانه
۹۸. تلگراف از خمسه در باب معین السلطنه
۹۹. عریضه در باب نظم اصطبل شاهی
۹۹. عریضه امین السلطان در باب مرافعه ملکی شهاب الملک
۱۰۰. عریضه امین السلطان: شرح مشکلات پیش روی خود
۱۰۰. ادامه عریضه امین السلطان
۱۰۱. عریضه امین السلطان در باب شرح مخارج دیوانی
۱۰۲. عریضه امین السلطان در باب بنادر فارس
۱۰۳. ادامه عریضه امین السلطان
۱۰۴. عریضه امین السلطان در باب عمل تنخواه نظام
۱۰۴. ادامه عریضه امین السلطان
۱۰۵. عریضه امین السلطان در باب ارسال به حلقه انگشتر تعمیری
۱۰۵. عریضه آغا محمد خان خواجه کرمانشاهی
۱۰۶. عریضه تلگرافی از طرف عارضین گزوسر به واسطه امین الدس
۱۰۷. یادداشت‌های متفرقه به خط شاه
۱۰۷. یادداشت‌های متفرقه به خط شاه و امین السلطان
۱۰۸. یادداشت‌های متفرقه به خط شاه و امین السلطان
۱۰۹. عریضه نیرالدوله، در باب تقاضای خلعت جهت حاکم ترشیز
۱۰۹. التزام نامه نظامی سیف الملک
۱۱۱. التزام نامه نظامی علاءالدوله
۱۱۳. عریضه میرزا علی خان امین الدوله در باب تقاضای شغل
۱۱۴. عریضه دیگر از امین الدوله در باب انتظام عمل چوب آلات
۱۱۵. یادداشت‌های متفرقه به خط شاه
۱۱۵. یادداشت‌های متفرقه به خط شاه و امین السلطان
۱۱۶. یادداشت‌های متفرقه به خط شاه
۱۱۷. عریضه امین السلطان در باب اختلاف با مخبرالدوله
۱۱۸. عریضه امین السلطان در باب مسائل و مشکلات دیوانی
۱۱۸. ادامه عریضه امین السلطان
۱۱۹. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۱۱۹. عریضه امین السلطان در باب تقاضای به حضور رسیدن صاحب اختیار

۱۴۹. عریضه امین السلطان در باب سارقین همدانی و کرمانشاهی
۱۵۰. عریضه میرزا علی اصغر خان امین الملک در باب شکایت اهالی فولاد محله
۱۵۱. عریضه امین السلطان در باب امر گمرک طهران
۱۵۲. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۱۵۳. عریضه امین السلطان در باب وصول مطالبات دیوانی
۱۵۴. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۱۵۵. عریضه میرزا علی اصغر خان امین الملک در باب سیورسات سفر خراسان
۱۵۶. عریضه امین السلطان در باب کتابچه خزانه
۱۵۷. عریضه امین السلطان در باب پیشکش دو عدد انقیه دان
۱۵۸. عریضه امین السلطان در باب دعوا و قتل قاطرچیان دیوانی
۱۵۹. عریضه امین السلطان در باب تویچی شیرازی
۱۶۰. عریضه امین السلطان در باب شکایت از امین لشکر
۱۶۱. عریضه امین السلطان در باب مرضی از بیماری خود
۱۶۲. عریضه امین السلطان در باب اطمینان دادن به یکی از نوکرهای ظل السلطان
۱۶۳. عریضه امین السلطان در باب اعضاء لایب به غلام علی خان قهوه چی باشی
۱۶۴. عریضه امین السلطان در باب پیشکش پنج عدد ارفی به عنوان نازشست
۱۶۵. عریضه امین السلطان در باب راه قم
۱۶۶. ادامه عریضه امین السلطان
۱۶۷. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۱۶۸. عریضه امین السلطان در باب امر گمرکات
۱۶۹. عریضه امین السلطان در باب اسکله بندرعباس
۱۷۰. عریضه امین السلطان و تقاضای اعطای نشان صورت به کشیکچی درباری
۱۷۱. عریضه امین السلطان در باب امور مالی
۱۷۲. عریضه امین السلطان در باب شایعه وزارت درباری امین الدوله
۱۷۳. عریضه امین السلطان در باب شکایت از نایب السلطنه
۱۷۴. عریضه امین السلطان در باب شکایت از امین الدوله
۱۷۵. ادامه عریضه امین السلطان
۱۷۶. عریضه امین السلطان در باب تقاضای خلعت جهت تلگرافچی مزینان
۱۷۷. عریضه امین السلطان در باب تلگراف ایوان کیف
۱۷۸. عریضه امین السلطان در باب عمل گیلان
۱۷۹. عریضه اللهقلی خان ایلخانی در باب تقاضای انعام و مساعدت مالی

۱۳۹. عریضه اللهقلی خان ایلخانی در باب تقاضای انعام و مساعدت مالی
۱۴۰. عریضه امین السلطان در باب انعام به ملتزمین رکاب شاه
۱۴۰. عریضه امین السلطان در باب قنوات مبارکه
۱۴۱. عریضه امین السلطان در باب تقاضای اعطای نشان تمثال، جهت شخص خود
۱۴۱. عریضه امین السلطان در باب یحیی خان مشیرالدوله
۱۴۲. عریضه امین السلطان در باب مخبرالدوله و ناصرالملک
۱۴۲. عریضه امین السلطان در باب حیدرقلی خان یوزباشی
۱۴۳. عریضه امین السلطان در باب شکایت از نصرت الدوله
۱۴۴. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۱۴۵. عریضه امین السلطان در باب زمین های مزروعی شرق طهران
۱۴۵. عریضه امین السلطان در باب محل توپ ها از انزلی به طهران
۱۴۶. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۱۴۷. عریضه امین السلطان در باب شکایت از اعمال برادر منیر السلطنه
۱۴۷. ادامه عریضه امین السلطان
۱۴۷. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۱۴۸. عریضه امین السلطان در باب جواهرات ارسال شده به شاه جهت خرید
۱۴۸. عریضه امین السلطان و گزارش کارهای دیوانی
۱۴۹. ادامه عریضه امین السلطان
۱۴۹. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۱۵۰. عریضه امین السلطان در باب بدهی امین لشکر و صدیق الدوله
۱۵۰. پاسخ شاه به عریضه میرزا اسماعیل امین الملک
۱۵۱. عریضه امین السلطان در باب شکایت از شاهزاده یحیی میرزا
۱۵۲. ادامه عریضه امین السلطان
۱۵۳. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۱۵۳. عریضه امین السلطان در باب قراردادهای مقاطعه
۱۵۴. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان
۱۵۵. عریضه امین السلطان در باب راه قم و گله از کارشکنی های بدخواهان
۱۵۶. ادامه عریضه امین السلطان
۱۵۷. عریضه امین السلطان در باب مخالفت با اعطای لقب امین الخاقانی
۱۵۷. ادامه عریضه امین السلطان
۱۵۸. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان

۱۵۸. عریضه امین السلطان در باب قطعی سیم تلگراف راه خراسان
۱۵۹. عریضه امین السلطان در باب خانه نشینی امین حضرت
۱۵۹. عریضه میرزا اسماعیل امین الملک در باب صورت اقساط ظل السلطان
۱۶۰. عریضه امین السلطان در باب درختکاری باغ دوشان تپه
۱۶۱. عریضه امین السلطان در باب طلب مسیو کنسنوی ایتالیایی
۱۶۲. عریضه امین السلطان در باب ابلاغیه ظهیرالدوله
۱۶۲. عریضه متفرقه امین السلطان
۱۶۳. عریضه امراض و غلامعلی سوادکوهی
۱۶۴. عریضه مخبرالدوله در باب ارسال پیشکشی به حضور شاه
۱۶۴. عریضه تلگرافی رعایا بلوک درباب
۱۶۶. تعیین منار برای راه در هنگام بازگشت از سفر دوم خراسان
۱۶۶. عریضه ای در باب واجب و مخارج مدرسه مبارکه و بروات دیوانی
۱۶۸. تلگراف از طرف حیدرآبادی خان در باب الواط محله نوغان
۱۶۹. عریضه شاهزاده نصرالله خان تلمراچی
۱۷۰. عریضه میرزا عبدالوهاب طبیب خان در باب تقاضای مساعدت مالی
۱۷۰. عریضه مهدیقلی خان مجدالدوله در باب تقاضای فشم
۱۷۲. مطالب متفرقه
۱۷۲. مطالب متفرقه
۱۷۳. صورت اسامی حاضرین در مراسم سلام
۱۷۵. ترتیب معایده همایونی جهت مراسم سلام تحویل سال نو
۱۷۶. عریضه امین السلطان در باب سیاهه افراد مورد نظر شاه
۱۷۷. صورت انعام مرحمتی به عمله جات
۱۷۹. صورت قیمت الماس
۱۸۰. تفصیل بیلاقات به حکم استخاره، به خط شاه
۱۸۰. صورت تفنگچی بندرعباسی و جزایر
۱۸۲. صورت وجوه پیشکشی حکام
۱۸۶. صورت پیشکش ها و خرج های دیوانی
۱۸۶. یادداشتهای متفرقه شاه
۱۸۷. صورت حساب جمع و خرج تعمیرات عمارات مبارکه
۱۸۸. صورت مراتع و رامین
۱۸۹. صورت اشخاص مجلس دیوانخانه

۱۹۰	۲۴۱. صورت کسر مأخذ سوار خمرسه
۱۹۱	۲۴۲. یادداشت‌های متفرقه
۱۹۱	۲۴۳. صورت جمع و خرج عملیات بنایی ولایات و دارالخلافه
۱۹۴	۲۴۴. صورت اشخاص
۱۹۴	۲۴۵. صورت جمع و خرج جواهرات متن مسند تخت طاووس
۱۹۷	۲۴۶. صورت لوازمات حمل توپ‌های ابتیاعی از انزلی تا طهران
۱۹۹	۲۴۷. صورت کسب و شلتوک واردی به انبار مبارکه
۲۰۰	۲۴۸. صورت کسب و شلتوک واردی به انبار مبارکه
۲۰۱	۲۴۹. التزام نامه حکومتی وجیه الله میرزا سیف الملک
۲۰۲	۲۵۰. خلاصه تنخواه بیورسات سواران شاهسون اینانلو
۲۰۳	۲۵۱. اسامی معارفین سفارت سوادکوه
۲۰۴	۲۵۲. صورت خرج بنایی بیورسات سوادکوه
۲۰۶	۲۵۳. مطالب متفرقه
۲۰۷	۲۵۴. مطالب متفرقه
۲۰۷	۲۵۵. مطالب متفرقه
۲۰۸	۲۵۶. مطالب متفرقه
۲۰۹	۲۵۷. مطالب متفرقه
۲۱۰	۲۵۸. مطالب متفرقه
۲۱۱	۲۵۹. مطالب متفرقه
۲۱۱	۲۶۰. مطالب متفرقه
۲۱۲	۲۶۱. مطالب متفرقه
۲۱۲	۲۶۲. مطالب متفرقه
۲۱۳	۲۶۳. تلگراف در باب خاک و معدن طلا
۲۱۴	۲۶۴. مطالب متفرقه
۲۱۴	۲۶۵. مطالب متفرقه
۲۱۵	۲۶۶. مطالب متفرقه
۲۱۶	۲۶۷. مطالب متفرقه
۲۱۷	۲۶۸. مطالب متفرقه
۲۱۸	۲۶۹. مطالب متفرقه
۲۱۸	۲۷۰. مطالب متفرقه
۲۱۹	۲۷۱. عریضه عصمت الدوله دختر شاه و زن دوست محمدخان معیر الممالک

۲۲۰. ادامه عریضه عصمت الدوله
۲۲۰. پاسخ شاه به عریضه عصمت الدوله
۲۲۰. عریضه محمدمهدی خان اعتضادالدوله داماد شاه
۲۲۲. پاسخ نایب السلطنه به شاه، در باب عریضه اعتضادالدوله
۲۲۳. عریضه صدراعظم در باب وزارت تجارت
۲۲۴. عریضه وزیر خارجه در باب پذیرایی از ایلچی آلمان
۲۲۵. مطالب متفرقه
۲۲۶. مطالب متفرقه
۲۲۷. مطالب متفرقه
۲۲۷. عریضه سلطان خانم زن شاه
۲۲۸. عریضه حاج الاسلام میرز در باب تقاضای یک حلقه انگشتری
۲۲۹. عریضه اختراستفانه ناس
۲۳۰. عریضه آصف الدوله در باب فرما امین خانی وکیل التجاره روس در مشهد
۲۳۱. عریضه در باب عمل چوب گران
۲۳۱. عریضه آغا علی خواجه انیس الدوله در باب بنایی عمارات
۲۳۲. عریضه حاجی میرشکار در باب احداث ملوک با اسی روستای ایگل
۲۳۲. عریضه آغا جوهر معتمد الحرم خواجه باشی
۲۳۳. عریضه امین لشکر در باب روستای جعفرآباد
۲۳۴. عریضه امین السلطان مبنی بر تقاضای کارد مرصع از افغانی
۲۳۵. عریضه عصمت الدوله دختر شاه در باب گله از دست طالبان
۲۳۶. عریضه در باب تقاضای ساخت خانه جهت آغا محمد خواجه در مشهد
۲۳۶. عریضه کنت دو منت فورت
۲۳۷. عریضه فرهاد میرزا معتمد الدوله در باب تعمیر گنبد حضرت علی^ع
۲۳۸. عریضه تلگرافی تظلم خواهی سادات گون آبادی از دست حاج میرزا مهدی
۲۳۸. عریضه استاد اسماعیل مقتی باشی
۲۴۰. عریضه افتخار السلطنه دختر فتحعلی شاه
۲۴۱. تلگراف سهام الدوله در باب سواره جاجرمی
۲۴۱. عریضه غلام حسین خان غفاری امین خلوت
۲۴۲. عریضه امین السلطان در باب تنظیمات امر نظم اردو
۲۴۳. عریضه امین السلطان در باب شرح بیماری و گزارش امور روزانه
۲۴۴. پاسخ شاه به عریضه امین السلطان

۲۴۵	۳۰۳. عریضه وکلای تجار قزوین در باب وضعیت مجالس تجارت دیوان
۲۴۶	۳۰۴. عریضه امیر قائن در باب اجازه مرخصی از اردو
۲۴۷	۳۰۵. عریضه علیقلی خان مخبرالدوله
۲۴۸	۳۰۶. تلگراف روزنامه خط خراسان در باب الواط سیزوار
۲۴۹	۳۰۷. عریضه مخبرالدوله در باب اظهار دوستی با امین السلطان
۲۵۰	۳۰۸. عریضه ملک التجار درباره دعوی ملکی با فرمانفرما
۲۵۱	۳۰۹. تلگراف مأمور الملک در باب تعیین تکلیف امور محوله
۲۵۲	۳۱۰. فهرست عرایض محمدحسن خان صنیع الدوله
۲۵۲	۳۱۱. عرایض متعلقه از سلطان خانم و امین اقدس از زنان ناصرالدین شاه
۲۵۳	۳۱۲. عریضه عصمت الدوله هم در دوست محمدخان معیرالممالک
۲۵۴	۳۱۳. عریضه در باب مرخصی عیادت اهییم خواجه
۲۵۵	۳۱۴. عریضه نایب السلطنه در باب مرخصی نظام
۲۵۶	۳۱۵. عریضه محمودخان ملک اسراء در باب تقاضای مساعدت مالی
۲۵۷	۳۱۶. عریضه وزیر خارجه در باب احترامات از باب سفارت روس
۲۵۸	۳۱۷. عرایض پرویز میرزا نیرالدوله
۲۵۹	۳۱۸. ادامه عرایض پرویز میرزا نیرالدوله
۲۶۰	۳۱۹. عریضه میرزا علی نقی حکیم الممالک
۲۶۱	۳۲۰. ادامه عریضه میرزا علی نقی حکیم الممالک
۲۶۲	۳۲۱. پاسخ شاه به عریضه حکیم الممالک
۲۶۳	۳۲۲. عریضه در باب املاک خالصه
۲۶۳	۳۲۳. عریضه در باب تقاضای سهم آبه از رودخانه کرج
۲۶۴	۳۲۴. عریضه بشیرالملک در باب تقاضای مساعدت مالی
۲۶۴	۳۲۵. عریضه محمدحسین افغان و تقاضای مساعدت مالی
۲۶۵	۳۲۶. عریضه حاجی محمدحسن خان و تقاضای مساعدت مالی
۲۶۶	۳۲۷. عریضه در باب مساعدت مالی
۲۶۹	فهرست اسامی اشخاص و القاب
۲۸۱	فهرست اسامی جغرافیایی
۲۸۷	فهرست مدنی، اجتماعی، اداری و واژه های خاص
۳۰۵	فهرست طوایف، ایلات، خاندان ها و مذاهب
۳۰۷	بخش تصاویر
۳۵۷	منابع و مأخذ

مقدمهٔ مصحح

تاریخ‌نویسی، یکی از علومی است که از دیرباز مورد توجه بشر بوده است. از زمان‌های بسیار قدیم که مورخان، تراوشات ذهنی، تخیلات، افکار و گاه تمایلات و تعلقات خاص خود را در کتاب‌های قطور جمع آورده و بر آن نام تاریخ می‌نهادند، دیرزمانی نمی‌گذرد؛ اما امروزه اوضاع چنین نیست، و هیچ تاریخی مورد قبول اهل فن و پژوهشگران، نوشتن‌گران عرصهٔ تحقیق قرار نمی‌گیرد، مگر آنکه بر پایهٔ اسناد و مدارک معتبر قرار گرفته باشد.

نامه‌ها و مکاتبات تاریخی، از جمله منابع و مدارک قابل اعتماد و استناد هستند که در نمایش وضع سیاسی، اجتماعی، فرهنگی هر دوره، کمک شایانی به مورخان و پژوهندگان عرصهٔ تاریخ می‌کند. از مطالعهٔ اسناد مرتبط به مکاتبات و نامه‌نگاریهای افراد به شاه و مقامات عالی‌کُشور در دوره‌های مختلف تاریخی، هم به وضع اجتماعی و هم به امور اداری و حکومتی دولت و سلطنت، می‌توان آشنا و واقف شد. از خلال سطور این نامه‌ها، همچنین اوضاع سیاسی، اجتماعی، اداری و نیز دیگر مسائل و سیاق مکاتبات افراد با شاه و مقامات مملکتی به خوبی مشخص می‌شود. همچنین از خلال این اسناد و نامه‌ها، طرز نامه‌نگاری و ترتیب ثبت و ضبط نامه‌ها و احکام و دستورات، املاحات اداری و دیوانی، سیاسی، اجتماعی و مالی، و تحول و تطوّر آنها، در بازهٔ زمانی مورد بررسی روشن و آشکار می‌گردد.

وضع طبقات اجتماع و اصناف، نکات جغرافیائی، تطوّر و تکامل خط و فن نویسندگی و انشاء نامه‌ها از دیگر مواردی است که با بررسی و تدقیق در این اسناد معلوم و مشخص می‌گردد؛ به طوری که این اطلاعات می‌تواند برای پژوهشگرانی که در این عرصه‌ها گام برمی‌دارند، بسیار مفید بوده و به عنوان یکی از مطمئن‌ترین منابع جهت تحقیقات تاریخی ایشان مورد استفاده واقع گردد.

درباره ارزش وجودی این دسته از سرچشمه‌های تاریخ و در مقام مقایسه آنها با اقسام دیگر منابع، باید گفت که این‌گونه اسناد و مدارک، نه تنها وسیله مقتضی برای درک تاریخ و شناخت تحولات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، اداری، فرهنگی و نظامی یک جامعه هستند، بلکه چون حاصل فعالیت‌های اداری و درباره اعمال روزمره زندگی افراد اجتماع بوده، و برای حفظ روابط جامعه با دستگاه‌های اداری و حاکمه تهیه و تنظیم شده [است]، خالی از شایعه دروغ، تظاهر، اغراض خصوصی و ملاحظه‌کاری‌ها است و به سبب همین نقش اساسی و قابل اعتماد که این منابع، در اصالت ضبط وقایع ایفا می‌نمایند، از قدیمی‌ترین ایام در جوامع باستانی شناخته و اهمیت آن آشکار بوده است. بنابراین با استفاده از این نوع مدارک، به اشتباهات، پرده‌پوشی‌ها، مجعولات، گزافه‌گویی‌ها، بالاخره ملاحظه‌کاری‌های برخی از تاریخ‌نویسان گذشته می‌توان پی برد و حقایق امور را در دسترس یافت کرد. (قائم‌مقامی، ۱۳۹۴، ۶)

کتاب حاضر، حاصل بازخوانی یکی از آلبوم‌های محفوظ در گنجینه نسخه‌های خطی کتابخانه و موزه ملی ملک است که تحت عنوان: «اسناد و مکاتبات و یادداشتها: مجموعه‌ای از عرایض و نامه‌های اشخاص به ناصرالدین‌شاه، با یادداشتها و اوامرو خطاب به اتابک در سالهای ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۳ (ق. ۱۰۰)» و به شماره اموالی ۱۳۹۳۰۴۰۵۶۶۶ ثبت گردیده است. این آلبوم که به صورت مرقع صحافی شده، مشتمل است بر ۵۴۸ صفحه که از این تعداد، ۳۲۹ صفحه آن اختصاص دارد به مجرای عرایض، گزارش‌ها، تلگراف‌ها، التزام‌نامه‌ها، صورت حساب‌های جمع و خرج، بروات، سورت‌های جمع و خرج بنایی و غیره که توسط طیف گسترده‌ای از اعضای خانواده سلطنتی از جمله پسران و دختران، پسران، عمه‌ها و عموهای شاه و همچنین تعدادی وزراء و صاحب‌عبان لشکری و کشوری، به جهات مختلفه همچون تقاضای مساعدت مالی، تقاضای خلعت، رسیدگی به دعوای ملکی، به ناصرالدین‌شاه نوشته شده است. بخش اعظم این عرایض، به توسط میرزا علی‌اصغر خان امین‌السلطان به عرض شاه رسیده، و تعدادی نیز توسط اشخاص دیگر و بخشی نیز مستقیماً به شخص شاه نوشته شده است. ناصرالدین‌شاه بر روی هر نامه، و در حاشیه، دستوری به جهت رسیدگی به آن عریضه صادر کرده است.